

Волобуєва О.О.

Донецький державний університет внутрішніх справ

КРИМІНАЛІСТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ СТАТЕВИХ ЗЛОЧИНІВ: ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ

Стаття присвячена проблемним питанням доказування під час розслідування статевих злочинів. Обґрунтовується теза, що їх вирішення ґрунтується на криміналістичній класифікації злочинів даної категорії. У кримінальному провадженні дослідженню підлягає сексуальна діяльність людей, яка в загальному вигляді розглядається як соціальна інтимна практика, спрямована на задоволення фізіологічної потреби організму (сексуального потягу). Тому доказуванню підлягає низка обставин вчинення дій сексуального характеру, особливості яких визначаються наявністю чи відсутністю певних соціальних зв'язків між потерпілою особою та особою сексуального насильника. З урахуванням цього пропонується вирізнити дві класифікаційні групи статевих злочинів.

Першу групу складають статеві злочини з використанням фізичного насильства або погрози його застосування. Для насильника характерними є різні дії з придушення волі до опору потерпілої особи: нанесення ударів і заподіяння фізичної болі; нанесення тілесних ушкоджень; погрози ними або вбивством; вчинення насильницьких дій сексуального характеру. Встановлення під час кримінального провадження факту застосування фізичного насильства або погрози його застосування само по собі виключає необхідність встановлення відсутності добровільної згоди потерпілої особи на вчинення щодо неї дій сексуального характеру. Другу групу складають статеві злочини з використанням стану знайомства (шлюбних, службових, дружніх відносин тощо). Характерним для таких статевих злочинів є відсутність фізичного насильства або погрози ним. Винна особа використовує інший спосіб спонукання потерпілої особи до певної поведінки, а саме шлюбні, дружні чи службові стосунки, вважаючи що таким чином можна зробити малоімовірним її протест з наступним зверненням у правоохоронні органи. Тому ключовим моментом у доказуванні буде встановлення факту відсутності добровільної згоди потерпілої особи на вчинення з нею дій сексуального характеру, для чого потрібно досліджувати супутні обставини, зокрема, які передували розслідуваній події.

Ключові слова: статеві злочини; криміналістична класифікація; сексуальне насильство; добровільна згода; кримінальне провадження.

Постановка проблеми. Набуття у 2019 році чинності внесених змін в Кримінальний кодекс України (далі КК) щодо трансформації раніше існуючого уявлення про кримінальну сексуальну поведінку зумовили необхідність перегляду низки раніше сформульованих кримінально-правових положень та їх реалізацію в кримінальних провадженнях. Це було пов'язано з прагненням наблизити українське кримінальне законодавство до загальноєвропейських стандартів в контексті Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція) [1].

Кримінальними правопорушеннями вказаної категорії на даний час є: зґвалтування (ст. 152 КК); сексуальне насильство (ст. 153 КК); примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК); вчинення дій сексуального харак-

теру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК); розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК); домагання дитини для сексуальних цілей (ст. 156-1 КК). Потрібно звернути увагу, що з точки зору кримінально-правової класифікації вказані кримінальні правопорушення є злочинами за виключенням примушування до вступу в статевий зв'язок (ч. 1 і 2 ст. 154 КК), яке визнано кримінальним проступком. Характерним для наведених складів злочинів є новельні елементи, які позначаються поняттями «дії (акт) сексуального характеру», «без добровільної згоди», «вік сексуальної згоди», «матеріальна або службова залежність» і віддзеркалюють спрямованість на боротьбу з гендерним насильством, і загалом з дискримінацією жінок в суспільному житті. У зв'язку з цим потрібно зазначити, що регулювання сексуальних відносин людей шляхом визнання певних

актів сексуальної поведінки суспільно небезпечними є досить складною справою, яка потребує ретельного аналізу з урахуванням можливості доказування елементів цієї поведінки, для чого важливою уявляється розроблення класифікації криміналістичного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості кримінальних проваджень щодо статевих злочинів були предметом досліджень вітчизняних науковців О.О. Юхна [2], А.Ф. Волобуєва і Т.А. Орлової [3], М.М. Коваля і А.В. Малиновської [4], В.М. Плетенця [5], А.В. Шульженко [6], в яких розглядалися окремі аспекти отримання доказів. Цікавими в цьому плані є й праці зарубіжних колег, які висвітлюють різні аспекти сексуального насильства, його доказування і запобігання А. Баррел, М. Тонкін [7], А. Гика, [8], Х. Грей, М. Штерн, К. Долан [9]. У той же час в контексті доказування окремих елементів складів статевих злочинів досить продуктивним видається аналіз їх окремих класифікаційних груп, виділених за певними криміналістичними ознаками.

Постановка завдання. Метою статті є виділення класифікаційних груп статевих злочинів та визначення особливостей отримання доказів при їх розслідуванні.

Виклад основного матеріалу. Перш за все, потрібно зазначити, що криміналістична класифікація кримінальних правопорушень є додатковою до класифікації кримінально-правової і полягає у виділенні окремих груп правопорушень в середині їх певних видів. Вчені дійшли висновку, що розроблення методик розслідування тільки за особливою частиною кримінального кодексу не у всіх випадках забезпечує всебічність дослідження злочинів за їх криміналістичними ознаками. Потреба в такому підході, як цілком обґрунтовано підкреслює В.А. Журавель, обумовлена необхідністю розроблення підвидових методик розслідування, що дозволяє криміналістичні рекомендації максимально наблизити до потреб практики [10, с. 93].

Аналіз складів статевих злочинів та слідчої судової практики показує, що механізм їх вчинення значною мірою детермінований наявністю чи відсутністю соціальних зв'язків між потерпілою особою і насильником. Відтак і доказування обставин вчинення сексуального насильства має істотні відмінності. Специфічність розслідування статевих злочинів полягає у тому, що в багатьох випадках під час кримінального провадження дослідженню підлягає сексуальна діяльність людей, яка в загальному вигляді розглядається як соціальна інтимна практика, спрямована на задо-

волення фізіологічної потреби організму (сексуального потягу) [11].

Саме обставини вчинків двох або більше осіб при задоволенні сексуального потягу складають предмет доказування, на основі чого робиться висновок щодо наявності складу того чи іншого статевого насильства, передбаченого кримінальним законодавством. З урахуванням цього видається доцільним використовувати для криміналістичної класифікації статевих злочинів спосіб спонукання потерпілої особи до не виразу протесту щодо вчинення стосовно неї дій сексуального характеру. Визначення стану відсутності добровільної згоди потерпілої особи, що є обов'язковим елементом доказування, є одним із ключових завдань розслідування сексуального насильства. З урахуванням цього пропонується класифікувати статеві злочини на дві групи, які заслуговують окремого аналізу з точки зору особливостей доказування їх вчинення: 1) статеві злочини з використанням фізичного насильства або погрози його застосування; 2) статеві злочини з використанням стану знайомства (службових, дружніх відносин тощо).

1. Статеві злочини з використанням фізичного насильства або погрози його застосування. Для такої класифікаційної групи сексуального насильства характерним є наступні елементи, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Способи вчинення статевого злочину. Типовими діями насильників даної категорії є відстеження жертви і здійснення нападу у безлюдному (малолюдному) місці, наприклад, на шляхах руху з місця роботи чи навчання в пізній час до місця проживання. Іноді злочинці, маючи на меті насильницьке задоволення сексуальної потреби, проводять підготовчі заходи, які полягають у відвідуванні певних місць, де перебувають дівчата або молоді жінки, стеженні за ними під час їх руху до місця проживання у пізній час доби і здійснення нападу. Для пригнічення жертви попередньо використовується нанесення ударів з демонстрацією рішучості у заподіянні тілесних ушкоджень чи смерті або погрозою їх застосування. Такі дії є характерними для серійних зґвалтувань. Можливо й заманювання дівчат (зокрема, неповнолітніх) під придуманими приводами до раніше обраних малолюдних місць (прохання показати дорогу, пропозиція підвезти на автомобілі до дому, обіцянки показати студію для зйомок відеороликів тощо).

Характер сексуального насильства може включати у себе різні дії з придушення волі до опору

потерпілої особи: нанесення ударів і заподіяння фізичного болю; нанесення тілесних ушкоджень; погрози ними або вбивством; вчинення насильницьких дій сексуального характеру (можуть кваліфікувати за статтями 152, 153 КК України). Природно, що встановлення під час кримінального провадження факту застосування фізичного насильства або погрози його застосування само по собі виключає необхідність встановлення відсутності добровільної згоди потерпілої особи на вчинення щодо неї дій сексуального характеру.

Обстановка вчинення (місце, умови, час). Цей елемент механізму статевих злочинів також має значення з точки зору доказування, оскільки він пов'язаний з особливостями вищерозглянутих способів дій насильника. Більшість зґвалтувань даної категорії вчиняється у вечірній або нічний час на безлюдних чи малолюдних відкритих ділянках місцевості (поле, пустир, лісопаркова зона, будівельні майданчики тощо), хоча можливі й приміщення, куди заманюються жертви сексуального насильства. Таким чином місце сексуального насильства характеризується, з одного боку, сприятливими умовами для здійснення раптового нападу при відсутності очевидців, а з іншого – наявністю у насильника шляхів для непомітного відходу з місця злочину.

Потерпіла особа та особа насильника. У цій класифікаційній групі сексуального насильства більшість потерпілих становлять дівчата і молоді жінки, які мають позитивну морально-побутову характеристику і не мають будь-яких соціальних зв'язків з особою злочинця. Жертвами насильника вони стають випадково в силу таких об'єктивних факторів, як: проживання у криміногенному населеному пункті; розташування місця їх роботи чи навчання у віддаленому районі, з-за чого вони змушені пізно повертатися додому шляхом пересування через малолюдні місця (лісопарки, кар'єри, пустирі тощо). В окремих випадках такі особи опиняються у небезпечному місці у темний час доби за збігу певних негативних життєвих обставин. Слід підкреслити, що ця категорія потерпілих в багатьох випадках є психологічно неготовою до сексуального нападу і переживають сильний стрес з-за погроз насильника і не тільки не чинять активного опору, але й не кличуть на допомогу.

Стосовно таких потерпілих сексуальне насильство вчиняються переважно молодими (у т.ч. неповнолітніми у групі) чоловіками з такими маргінальними рисами як: агресивність і жорстокість; статева розбещеність та зневажливе став-

лення до жінок (наявність судимості за вчинення статевих злочинів); схильність до систематичного вживання алкоголю та наркотиків; аномалії у психіці (провокують формування комплексу власної неповноцінності, агресивність, жорстокість, дратівливість тощо); наявність патологічних сексуальних аномалій (підвищений статевий потяг). Для них значущим є не тільки отримання статевого задоволення, але й відчуття своєрідного самоствердження на тлі відчуття своєї фізичної та психічної переваги над особами жіночої статі. О.М. Джужа, досліджуючи проблему запобігання сексуального насильства, виділив наступну типологію сексуальних злочинців даної категорії: гвалтівники-нападники, аморальні злочинці, п'яні гвалтівники, експлозивні гвалтівники, гвалтівники з подвійними моральними стандартами [12, с. 156].

2. Статеві злочини з використанням стану знайомства (сімейних, службових, дружніх відносин тощо). Видається, що цю групу статевих злочинів потрібно досліджувати окремо в різних аспектах, оскільки механізм їх вчинення суттєво відрізняється від попередньої групи, що повинно враховуватися під час кримінального провадження. Основною відмінністю є те, що насильником для здійснення дій статевих характеру, що надають йому статеве задоволення, використовується соціальний зв'язок з іншою особою. Через існування такого соціального зв'язку зловмисник намагається задовольнити свою сексуальну потребу, незважаючи на відсутність такого бажання з боку знайомої йому особи. Тобто у кримінальному провадженні стосовно цієї категорії статевих злочинів ключовою обставиною, яка підлягає доказуванню, є відсутність добровільної згоди певної особи на дії сексуального характеру. Залежно від характеру соціального зв'язку, який використовується насильником для досягнення своєї мети доцільно виокремити кілька різновидів такого сексуального насильства.

Шлюбне сексуальне насильство (шлюбне зґвалтування). Це секс з дружиною (чоловіком) без її (його) добровільної згоди. Відсутність такої згоди є найважливішим елементом складу злочину і не пов'язується з обов'язковим застосуванням фізичного насильства. Потрібно зазначити, що історично статевий акт у шлюбі традиційно розглядався як право чоловіка та обов'язок дружини. Тобто дружина та її сексуальність вважалися майном (власністю) чоловіка, а тому користування цим «майном» для задоволення чоловічої потреби не могло юридично визнаватися злочи-

ном. Відтак, за визначенням чоловік не міг згвалтувати свою дружину [13, с. 35]. Але на сьогодні в багатьох суспільствах участь у цьому акті без згоди дружини кваліфікується як згвалтування. Це знаходить відображення у міжнародному праві, де низкою конвенцій такі діяння все більше криміналізуються, що знаходить відображення у кримінальному законодавстві багатьох країн.

Побутове сексуальне насильство (побутове згвалтування). До цієї ж категорії статевих злочинів віднесено й так зване побутове сексуальне насильство, яке проявляється стосовно особи, з якою винний перебуває (перебував) у близьких відносинах (сумісне проживання – офіційно незареєстрований шлюб).

Так, ч. 2 ст. 153 КК України передбачається кримінальне покарання у виді позбавлення волі на строк до п'яти років за сексуальне насильство без добровільної згоди потерпілої особи вчинене щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, або щодо особи у зв'язку з виконанням цією особою службового, професійного або громадського обов'язку, або щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності. А ч. 2 ст. 152 КК України передбачається кримінальне покарання у виді позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років (тяжкий злочин) за згвалтування вчинене щодо таких же осіб.

«Дружнє» згвалтування. Назва цього різновиду згвалтування є досить умовною, зустрічаються й інші його визначення (згвалтування знайомими, згвалтування обманом). Йдеться тут про вчинення дій сексуального характеру з використанням дружніх стосунків, але без чітко вираженої добровільної згоди особи, яка вважає себе потерпілою. Стосунки знайомства з потерпілою особою використовується зловмисником для створення захисної оболонки від можливого притягнення до відповідальності. Так, він може використовувати обман для досягнення поставленої мети, наприклад, освідчуватися в коханні, надавати неправдиву обіцянку укласти шлюб, зробити вартісний подарунок тощо. Наприклад, за кримінальним законодавством Ізраїлю особа визнається винною у згвалтуванні, коли вона вступає в статеві зносини з жінкою без її вільної згоди або за її згодою, що була отримана шляхом обману щодо особи, яка вступила з нею в статеві зносини, або характеру самого діяння [14]. В українському кримінальному законодавстві відсутні подібні положення і тому це створює для сторони обвинувачення досить великі проблеми у доказуванні

факту здійснення сексуального насильства при аналогічних умовах.

Окремої уваги заслуговують випадки, коли насильник використовує алкоголь, наркотичні засоби або сильнодіючі препарати для приведення потерпілої до безпорадного стану. Такі засоби нерідко використовують у молодіжному середовищі (бари, студентські вечірки, нічні клуби тощо). У зв'язку з цим навіть з'явилося поняття «наркотик згвалтування» [15]. Але таке буває лише тоді, коли потерпіла особа стає настільки сп'янілою, що не може усвідомлювати характеру дій щодо неї і не може чітко виразити незгоду щодо них або не може чинити опір насильству. Для визначення, чи була потерпіла особа у безпорадному стані внаслідок застосування лікарських препаратів, наркотичних засобів, отруйних, токсичних чи інших сильнодіючих речовин, признається відповідна експертиза.

Службове сексуальне насильство. Йдеться про передбачене ч. 2 ст. 154 КК України примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з особою, від якої потерпіла особа матеріально або службово залежна. Це кримінальне правопорушення на даний час визнано кримінальним проступком. У соціологічній літературі і публіцистиці такий різновид сексуального насильства отримав найменування сексуального домагання, що розглядається як будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, мета або наслідок якої є порушенням гідності особи, зокрема шляхом створення загрозливого, ворожого, принизливого або образливого середовища. Також є його визначення як дії сексуального характеру, виражені словесно або фізично, що принижують чи ображають осіб, які перебувають у певних трудових чи службових відносинах. Сексуальні домагання найбільш розповсюджені у вертикальних трудових відносинах (керівник – підлегла), однак трапляються і в горизонтальних стосунках (між колегами) [16, с. 52].

Види сексуальних домагань в залежності від місця вчинення та винних осіб, які визнаються актуальними в Україні: сексуальні домагання на робочому місці; сексуальні домагання в освіті; сексуальні домагання в армії. Проявами сексуальних домагань з боку службових осіб, які виступають або керівниками або колегами одного рівня, є різного роду небажані чи неприємні пропозиції або натяки сексуального характеру, дотики, обмацування, жарти, пов'язані із сексуальністю особи, на яку звернені такі дії, тощо [17].

Характерним для наведених проявів статевих злочинів з використанням стану знайомства є відсутність фізичного насильства або погрози ним. Винна особа використовує інший спосіб спонукання потерпілої особи до певної поведінки, а саме шлюбні, дружні чи службові стосунки, вважаючи що таким чином можна зробити малоімовірним її протест з наступним зверненням у правоохоронні органи з відповідною заявою. Відтак ключовим моментом у доказуванні буде встановлення факту відсутності добровільної згоди потерпілої особи на вчинення з нею дій сексуального характеру, для чого потрібно дослідити супутні обставини, зокрема які передували розслідуваній події.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Підсумовуючи викладене, зазначимо, що кримінальне провадження спрямоване на встановлення порушень норм сексуальної поведінки і притягнення винних до кримінальної відповідальності у відповідності з чинним законодавством є надзвичайно складною справою. Його

ефективність залежить як від збалансованого законодавства, так і від розуміння сутності новітніх положень низки галузевих знань (соціології, психології, сексології та ін.). Видається, що запропонована криміналістична класифікація статевих злочинів, здійснена на основі такої ознаки як наявність чи відсутність соціальних зв'язків між потерпілою особою і сексуальним насильником, дозволяє виявити суттєві відмінності в механізмі вказаних злочинів. Уявляється, що зосередження уваги на них дозволить визначити ключові елементи в доказуванні різних проявів сексуального насильства, передбаченого кримінальним законодавством.

Звичайно, викладені положення не претендують на остаточну істину, а є запрошенням до дискусії, для чого є всі підстави. Вони торкаються таких питань як співвідношення поняття шлюбного насильства, домашнього насильства, домагання дитини для сексуальних цілей, вік сексуальної згоди та їх використання в доказуванні.

Список літератури:

1. Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Офіційний переклад. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU11251> (дата звернення 25.12.2023).
2. Юхно, О. О. Проблемні питання проведення огляду місця події та першочергових тактичних дій слідчого при розкритті й розслідуванні зґвалтувань. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2019. № 1(85), С. 311–320. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.85.311-320>
3. Волобуєв А., Орлова Т. Зґвалтування в Україні: проблемні питання доказування. *Visegrad Journal on Human Rights*, 2019. № 5(2). С. 50–53. URL: https://journal-vjhr.sk/wp-content/uploads/2020/12/Vyshegrad-5_2019_Tom-2.pdf
4. Коваль, М. М., Малиновська, А. В. Експертизи, які проводяться під час розслідування кримінальних проваджень про зґвалтування *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2020. № 43. С. 159–162. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.35>.
5. Плетенець, В. М. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану в Україні: становище й шляхи підвищення ефективності його виявлення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*, 2022. № 2(98). С. 227–237. DOI: <https://doi.org/10.33766/2524-0323.98.227-237>.
6. Шульженко А. В. Проблеми доказування під час розслідування зґвалтувань в умовах воєнного стану. *В Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17 червня 2022 р.)*. Одеса: Гельветика. 2022. Т. 2. С. 438–440.
7. Burrell, A., & Tonkin, M. Behavioural Crime Linkage in Rape and Sexual Assault Cases. *Preventing Sexual Violence*, 2020. pp. 111–130. DOI: <https://doi.org/10.1332/policypress/9781529203769.003.0008> (дата звернення 25.12.2023).
8. Gjika, A. New media, old paradigms: News representations of technology in adolescent sexual assault. *Crime, Media, Culture*, 2020. №16(3). pp. 415–430. DOI: <https://doi.org/10.1177/1741659019873758> (дата звернення 25.12.2023).
9. Gray, H., Stern, M., & Dolan, C. Torture and sexual violence in war and conflict: The unmaking and remaking of subjects of violence. *Review of International Studies*, 2020. № 46(2). pp. 197–216. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0260210519000391> (дата звернення 25.12.2023).
10. Журавель В.А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції: монографія. Харків: Вид. агенція «Апостіль». 2012. 304 с.

11. Freud S. Three Essays on the Theory of Sexuality (1905). URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.sas.up> (дата звернення 14.11.2023).
12. Джужа О. М. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством. Київ: Атіка, 2009. 240 с.
13. Jonathan Herring Family Law: A Very Short Introduction. Oxford. 2014. 118 p. URL: <https://books.google.com.ua/books?id> (дата звернення 01.01.2024).
14. Penal Law of Israel (626/1996). URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.ilo.> (01.01.2024).
15. Anush Avetisyan Rape drug: don't be afraid to say it. *Voice of America*. October 26 2016. URL: <https://www.golosameriki.com/a/date-rape-drug-/3561234.html> (дата звернення 01.01.2024).
16. Марценюк Т.О. Гендерна дискримінація на ринку праці в Україні (на прикладі сексуальних домагань). *Наукові записки. Том 83. Соціологічні науки*. 2008. С. 50-55. URL: <https://web.archive.org/web/20190406114119/http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/316/08> (дата звернення 01.01.2024).
17. Катерина Вітер Що таке сексуальні домагання? 2022. URL: <https://web.archive.org/web/20220123205036/> (дата звернення 02.01.2024).

Volobuieva O.O. FORENSIC CLASSIFICATION OF SEXUAL CRIMES: PROBLEMS OF PROOF

The article is devoted to the problematic issues of proof during the investigation of sexual crimes. The thesis that their solution is based on the forensic classification of crimes of this category is substantiated. In criminal proceedings, the subject of investigation is the sexual activity of people, which is generally considered as a social intimate practice aimed at satisfying the physiological needs of the body (sexual drive). Therefore, a number of circumstances of committing acts of a sexual nature must be proven, the features of which are determined by the presence or absence of certain social ties between the victim and the person of the sexual abuser. Taking this into account, it is proposed to distinguish two classification groups of sexual crimes.

The first group consists of sexual crimes with the use of physical violence or the threat of its use. For a rapist, various actions to suppress the victim's will to resistance are characteristic: hitting and inflicting physical pain; causing bodily harm; threats by them or murder; committing violent acts of a sexual nature. Establishing during criminal proceedings the fact of the use of physical violence or the threat of its use in itself excludes the need to establish the absence of the victim's voluntary consent to commit acts of a sexual nature against her. The second group consists of sexual crimes using the state of acquaintance (marital, official, friendly relations, etc.). Characteristic of such sexual crimes is the absence of physical violence or the threat of it. The guilty person uses another way of encouraging the victim to a certain behavior, namely marriage, friendship or work relationships, believing that in this way it is possible to make her protest and subsequent appeal to law enforcement agencies unlikely. Therefore, the key point in the proof will be establishing the fact of the victim's lack of voluntary consent to perform sexual acts with her, for which it is necessary to investigate the accompanying circumstances, in particular, those that preceded the event under investigation.

Key words: *sexual crimes; forensic classification; sexual violence; voluntary consent; criminal proceedings.*